

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

VIII. De modo cognitionis Angelicæ, an scilicet ea cognitio semper sit in actu secundo, & quidem plurium, aut omniu[m] obiectoru[m] simul, an etiam discursiua, vel habitualis, aut errori obnoxia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Nec obstat primò, quod assensus evidenti reuelatione nixus, in Prophetis, & Apostolis fuit supernaturalis. Diuersa enim ratio est Prophetarum & Apostolorum: non solum quia in his assensus reuelationis ex pia applicatione voluntatis ad eius actus exercitium processit; sed etiam, quia ipsi, spectando peculiarem modum reuelationis evidētis, indigebant ad eam reuelationem cognoscendam, eleuatione intellectus per lumen supernaturale: cum tamen demones ad euentiam illam diuinæ reuelationis cognoscendam, ipsa quodammodo experientia, seu memoria naturali rerum præteritarum vel inuiti cogantur.

16 Nec secundò refert, quod entitas reuelationis evidētis, utique non minus præstans & perfecta est, quam reuelationis obscuræ: quia supernaturalitas huius obiecti non sumitur ex entitate absoluta ipsius reuelationis, sed ex proportione, quam sub ratione intelligibilis habet ad intellectum. Sicut etiam ipse Deus, etsi per se ac intrinsecè utique sit. Eas, ut ita dicam, supernaturalissimum, tamen in quantum est vnus, & ut auctor & finis naturæ, habet rationem obiecti naturalis; non autem vt est trinus, vel author & finis ordinis supernaturalis. Eadem ratione potest DEI substantia aliquo modo naturaliter cognosci; & tamen vnio eius Hypostatica cum Verbo; aut etiam existentia Christi sub sacramento naturaliter & sine reuelatione non potest cognosci.

17 Fatendum est tamen, aliquod esse discrimen inter res creatas, & inter Deum autorem creaturarum; quia supernaturalitas Dei, in ordine ad cognitionem non sumitur ex intrinseca ipsius entitate & substantia vt dictum; sed ex proportione in ordine ad intellectum; quod pariter etiam de diuina reuelatione dicendum videtur: at verò aliarum rerum seu accidentium supernaturalitas, etiam per modum obiecti, & respectu intellectus sumitur ex ipsa intrinseca, & vt ita dicam, entitatiua supernaturalitate earundem, vt diximus. Et ratio diuersitatis est. Quia DEVS, licet intrinsecè secundum suam entitatem sit planè supernaturalis, tamen per effectus suos, qui ab illo necessariam habent dependentiam, naturaliter obijciuntur facultati intelligendi: at verò accidentia supernaturalia nec per se & suam entitatem, eo ipso, quod supernaturalia sunt; nec per effectum aliquem naturalem; siquidem nullus effectus naturalis per se à re vel causa supernaturali dependet, vilo modo naturali vi intelligendi obijciuntur. Quod discrimen etiam insinuauit Suárez hic libro 2, citat. capite 29 à numero nono.

D V B I V M V I I I.

*De modo Cognitionis Angelicæ:
an scilicet ea cognitio sit semper in actu secundo; & an possit esse plurium obiectorum*

simul; an sit discursiua; an etiam habitualis; aut error obnoxia.

S. Thomas I. part. q. 58. aa. 7.

AGIT Sanctus Thomas de hac re, tota questione 58. citata; & verò possunt omnia attributa cognitionis Angelicæ ad quinque capita in titulo dubitationis proposita reuocari. Nam quod præterea artic. 6. & 7. speciatim quærit Sanctus Thomas, an cognitio Angelica possit etiam dici matutina & vespertina, & qua ratione hæc cognitiones inter se differant, non habet opus peculiari explicatione; siquidem hæc de re, per comparisonem ad beatos, in genere, actum est iam supra disputatione 2. quæst. 6. dub. 8. De cæteris ergo solum attributis aliquot assertionibus agendum.

Assertio I. Intellectus Angeli nec est in potentia, quoad spectantia ad actum primum intelligendi ea, quæ naturaliter cognoscit; nec vnquam est in nuda potentia, respectu actus secundi; siue loquamur de cognitione supernaturali visionis beatificæ in beatis; siue de cognitione naturali. Ita S. Thomas cit. quæst. 58. art. 1. qui ex Aristotele lib. 3. de anima text. 8. & 8. Physic. text. 3 2. notat, intellectum dupliciter posse esse in potentia; vno modo; sicut ante addiscere & inuenire, id est, antequam habeat habitum scientiæ, seu species intelligibiles, ad actum scientiæ requisitas: alio modo, sicut qui iam habet habitum scientiæ, sed non considerat; quod est dicere, vel respectu alicuius spectantis ad actum primum intelligendi, vel respectu ipsius actus secundi, vt in assertione diximus. Eadem est communis sententia Doctorum, quos assert. sequenti referemus.

Ratio primæ partis est; quia Angelus habet species ad naturalem cognitionem requisitas, ab ipsa creatione inditas, vt dictum dub. 2. habitus autem cognoscitiui naturalis non est capax, vt dicitur assert. 7. Ergo quantum ad actum primum attinet, nihil penitus Angelo deest, quod ad naturalem eius cognitionem requiratur; quicquid Scotus, & ex parte Suarez, aliique relati cit. dub. 2. 4. & 5. dixerint, species etiam rerum naturalium, aut omnium, aut aliquarum, ab Angelo acquiri; quos ibidem refutauimus.

Confirmat idem Sanctus Thomas etiam à simili. Sicut enim corpora caelestia, inquit, non habent potentiam ad esse, quæ non sit completa per actum; ita caelestes intellectus, scilicet Angeli, non habent aliquam intelligibilem potentiam, quæ non sit totaliter completa (respectu naturalium obiectorum) per species connaturales eis. Et mox addit, diuersam esse quoad hoc rationem cognitionis supernaturalis. Nam quantum ad ea, inquit, quæ eis diuinitus reuelantur, nihil prohibet intellectus eorum esse in potentia: quia sic etiam corpora caelestia sunt in potentia quandoque, vt illuminentur à sole.

Secunda pars, quoad visionem beatificam, est extra controuersiam, quia hæc visio est perpetua & inuariabilis: Quare ad cognitionem Verbi, inquit S. Thomas, & eorum, qua in Verbo videt, intellectus Angeli nunquam est in potentia; quia semper actu inuenitur Verbum. &

ca. quæ

ea qua in Verbo videt. In hac enim visione eorum beatitudo consistit. Beatitudo autem non consistit in habitu, sed in actu, ut dicit Philosophus 1. Ethic. capite 8. Quod notandum est, contra quosdam, qui dixerunt, beatos non omnia statim ab initio videre, quæ in Verbo vident, quos refutauimus supra disp. 2. q. 6. dub. 10.

Tertia pars, de cognitione naturali, insinuat à S. Thoma ibidem, cum docet eatenus tantum esse in potentia respectu naturalis cognitionis, quatenus non omnia, inquit, quæ naturaliter cognitione cognoscit, semper actu considerat. Et resp. ad 3. vniuersim ait, intellectum Angeli non sic esse in potentia, quod sit absque actu. Idem expressè docet lib. 2. contra gent. cap. 97. & in alijs locis, ut dicitur assert. seq. ex qui etiam magis confirmabitur hæc assertio. Ratio verò communis est. Quia naturale agens, semper, quantum potest, fatigat, ut perfectionem suam naturalem obtineat: actus verò naturalis intelligendi est naturalis quædam perfectio Angelici intellectus; ergo Angelus quoad potest, semper in hoc incumbit, ut hac perfectione non destituatur. Potest autem, si velit, semper hanc perfectionem obtinere; nec enim vi homo fatigatur, aut somno vel morbo, alijsue modis impediti potest, quo minus actu semper aliquid intelligat. Deinde anima rationalis nunquam omnino ab omni actu cessat; semper enim saltem vegetationis, aut respirationis actum exercet. Ergo nec Angelus, qui magis actiuus est, ab omni omnino actu naturali potest cessare: Ergo nec ab omni intellectione naturali; siquidem cum Angelus sit agens merè intellectualem, non potest vllum actum merè naturalem alterius potentie exercere, nisi prævia intellectione naturali accommodata. Addit Suarez infra citandus etiam alias duas rationes. Tum quia Angelus non potest voluntate sua suspendere omnem actum intellectus. Tum quia impossibile esset Angelo, omni actu suspensio, ab intrinseco redire ad cogitandum; quod perfectioni Angelicæ repugnat.

Assertio II. Angelus seipsum, & Deum cognitione naturali semper actu ac necessario cognoscit. Primam partem de cognitione sui tradit S. Thomas libro 2. cont. gent. cap. 97. & quæst. 8. de verit. artic. 6. ad 7. & art. 14. ad 6. & in 2. d. 11. quæst. 2. art. 3. ad 4. Heruzus in 2. dist. 3. quæst. 4. Egidius dist. 3. part. 2. quæst. 2. art. 1. Capreolus quæst. 2. art. 3. Durandus quæst. 8. num. 9. Ferrariensis cap. 97. Caietanus & alij Thomistæ communiter cit. quæst. 58. art. 2. Molina ibidem disp. 1. Gregorius de Valentia quæst. 9. punct. 1. Suarez hic libro 2. cap. 35; adeoque communis Doctorum; ita ut Vasquez disp. 219. c. 3. dicat, se non legisse vllum ex scriptoribus, qui oppositum doceat; nec esse rationem vllam, quæ opprobret, Angelum à cognitione sui cessare posse; quamvis interim ipse rem rotam in dubio ponat. Ratio est. Quia cum pro ratione suæ perfectionis, semper debeat esse in actu aliquo secundo, etiam respectu cognitionis naturalis, ut dictum; non potest vllum obiectum ei magis esse connaturale, quod actu semper intelligat, quam propria substantia. Accedit, quod hoc sit necessarium, ut Angelus seipsum libere applicare possit de nouo ad intelligendum, ut dicitur assert. 5.

Ex quo etiam colligitur secunda pars, nimirum Angelum actu quoque semper considerare Deum, saltem ut authorem & principium sui Esse, ut rectè docent Capreolus, Caietanus, Molina, Valentia, Suarez cap. 36. alijque recentiores Thomistæ locis citatis, & fatetur, consequenter dicendum Vasquez loc. cit. licet absolute dubius. Quia enim Angelus se intuitiue ac comprehensiuè cognoscit, non potest non etiam simul cognoscere eam, quam à Deo habet, dependentiam, utpote quæ realiter ab ipso Angelo non distinguitur. Quæ cum ita sint, consequens est, Angelum naturaliter ac necessario seipsum ac Deum intelligere, ut etiam Zumel, Bannes, alijque citati indicant. Si enim liberè hoc faceret, certè aliquando desisteret; præsertim malus Angelus; cui non potest non esse ingrata Dei memoria. Existimandum verò est, hanc necessitatem habere ex vi nature, ita ut hæc cognitio naturaliter debita sit Angelo, & quasi per modum proprietatis ab ipso emanet; ut explicat Suarez cit. cap. 35. num. 22.

Assertio III. Potest quidem Angelus naturaliter cognoscere non solum multa simul, per modum vnius, v. g. partes lineæ, prout vnum continuum efficiunt; atque etiam omnia simul, quæ per vnam speciem ipsi repræsentantur; sed etiam multa vltima, quæ per species siue media diuersi planè generis & ordinis ei repræsentantur; v. g. Deum per ipsius essentiam, visione beatifica; seipsum per suam essentiam; & alium Angelum, seu rem aliam, per speciem sibi cognitam.

Prima pars est S. Thomæ q. 8. a. 2. & communis, atque extra controuersiam; & patet ex eo, quia ut rectè S. Thomas ibidem, nos ipsi etiam hoc modo multa simul videmus & intelligimus; puta omnia partes animalis, hominis, &c. item predicatum & subiectum; duo comparata vel correlatiua, &c. secundum Aristotelem 3. de anima tex. 23. & 24.

Secundam partem tradit S. Thomas cit. quæst. 58. art. 2. vbi hoc accommodatam visioni beatificæ, quam cognitioni naturali, sed diuersimodè; per illam enim docet necessario omnia simul cognosci; per hanc verò posse ab Angelis omnia simul cognosci, quæ per vnam speciem repræsentantur. Idem docent Caietanus, Bannes, Zumel, Valentia locis citatis, etsi neget Molina quæst. 55. a. 2. & quæst. 58. art. 2. disput. 2. Rationem assignat S. Thomas hoc modo. Multa, inquit, secundum quod vniuntur in vno intelligibili, sic simul intelliguntur. Vnumquodque autem est intelligibile in actu, secundum quod eius similitudo est in intellectu. Quæcumque igitur per vnam speciem intelligibilem cognoscit possunt, cognoscuntur ut vnum intelligibile: Et ideo simul cognoscuntur. Quæ vero per diuersas species intelligibiles cognoscuntur, ut diuersa intelligibilia capiuntur. Angelus igitur ea cognitione, qua cognoscunt res per Verbum, omnia cognoscunt vna intelligibili specie, quæ est essentia diuina. Et ideo quantum ad talem cognitionem omnia simul cognoscunt: sicut et in patria non erunt volubiles nostræ cogitationes, ab alijs in alia euntes atque redeuntes; sed omnem scientiam nostram simul vno conspectu videbimus, ut Augustinus dicit 15. de Trinitate cap. 16. Ea verò cognitione quæ cognoscunt res per species innatas, omnia illa simul possunt intelligere, quæ vna specie cognoscuntur; non autem illa, quæ diuersis. Ita Sanctus Thomas. Quod et

iam Capreolus in 2. dist. 3. quæst. 2. art. 1. Ferraricus 2. cont. gent. cap. 101. item Caietanus, Valentia, Suarez, alijque Thomistæ locis citatis absolute, vt sonat, accipiunt; etsi Vasquez disputatione 221. capite 3. existimet, cum limitatione solum accipiendum, vt solum intelligatur de tota latitudine specifica; non indiuiduali earum rerum, que per vnam speciem representantur; aliàs enim futurum putat, vt possit simul etiam naturaliter cognoscere infinita, saltem si infinita indiuidua causarum naturalium ac necessariorum essent futura; quandoquidem singula tam futura, quam præsentia naturaliter aliàs cognoscere potest Angelus. Sed quia reipsa infinita eiusmodi indiuidua non sunt futura; contingentia verò & libera, quæ in infinitum futura sunt, Angelus per se naturaliter non potest distinctè cognoscere; vt suo loco dictum dub. 5. idè loquendo de facto, nulla videtur opus limitatione, vt rectè etiam Suarez loco citato num. 11. quandoquidem etiam oculus noster suo modo etiam innumeram quodammodo stellarum aut hominum multitudinem simul videre potest: cur ergo hoc negetur intellectui Angelico, respectu cuiusvis multitudinis finitæ, quæ per vnam speciem Angelo naturaliter ex se potest representari. Quod si infinita futura essent causarum naturalium ac necessariorum indiuidua, facile concesserim non posse per has species omnia simul distinctè, sed solum confusè representari. Et confirmatur assertio. Quia propterea Angelis inditæ sunt species magis vel minus vniuersales, vt sint vniuscuiusque lumini eiusque efficacitati naturali, etiam in extensione ad obiecta proportionatæ: alioqui enim superflua esset species vniuersalis impressa, si expressa ei non posset esse adæquata, vt rectè Suarez loc. cit.

11 Tertiam partem tradit Sanctus Thomas quodlib. 9. quæstione 4. art. 7. & est itidem communis, & extra controuersiam: quia alias Angelus aut seipsum non semper actu intelligeret, aut non posset vnquam aliud quicquam, v. g. alium Angelum, per inditam speciem intelligere; quorum vtrumque est absurdum. Accedit quod nos ipsi etiam diuerso cognitionis genere plura vt plura simul cognoscere possumus, dum aliud videmus, aliud audimus; aliud intelligimus: sicut & Christus in terris perpetuò visione DEI beatus fuit, & tamen alia simul diuersa cognitione cognouit. Quod si nos ipsi per eandem potentiam intellectiuam, non possumus naturaliter plura vt plura diuerso cognitionis genere cognoscere, ratio esse debet; quia vnum solum cognitionis genus nobis est naturale, nempe per species acquisitas, cum dependentia à phantasmatis; licet alias nulla etiam in nobis foret repugnantia, vt dicemus.

12 Assertio IV. An verò Angelus, vel anima nostra, simul possit intelligere multa, per species eiusdem generis & ordinis, controuersum est: & verior videtur sententia affirmatiua, posse nimirum eos simul intelligere multa vt multa; adeoq; & diuersis conceptibus seu actibus, & diuersis speciebus eiusdem etiam ordinis representata; licet non tam perfectè, quam si vnum tantum intelligeretur obiectum; quia pluribus intentus minor est ad singula sensus. Ita tenent Durandus in 2. d. 3. q. 8. n. 7 nisi quod ille spe-

cies vniuersim reijcit; item Ariminensis in 1. d. 1. q. 1. a. 3. Sorus lib. 1. postea, q. 1. Gregorius de Valentia q. 9. punct. 3. Molina cit. q. 58. a. 2. disp. 1. Vasquez disp. 220. c. 2. & Suarez hic lib. 2. c. 37. an. 14. consentientibus etiam Thomistis recentioribus; etsi S. Thomas hic, cit. q. 58. a. 2. Caietanus ibidem, alijque discipuli S. Thomæ antiquiores, vt Egidius in tract. de Angel. cognit. q. 7. & in 2. d. 2. part. 2. q. 2. a. 3. Capreolus q. 2. a. 1. & 3. Heruæus de motu Angeli q. 1. & Ferraricus 1. cont. gent. c. 55. vii & Scotus in 2. d. 3. q. 9. oppositum asserant; quibus consentire videtur ipsemet S. Thomas cont. gent. cit. c. 55. & 2. cont. gent. c. 101. & q. 8. de verit. a. 14. & hic q. 58. art. 2. vbi expressè dicit, *patere, quod multa secundum quod sunt distincta, non possunt simul intelligi*: quamuis recentiores Thomistæ, cum ad sensum additæ limitationis nostræ explicant, vt solum locutus sit de perfecta vndique cognitione plurium, qua plura sunt; de quo non litigamus.

13 Probatum assertio ex Augustino id significante libro 4. in Genes. ad lit. capite 32. & 34. vbi docet, posse Angelum simul cognoscere omnia, quæ initio mundi creata fuerunt. Quo spectat illud cit. cap. 32. *sed secundum potentiam spirituales mentis Angelicæ, cuncta quæ voluerit, simul notitia facilissima complectentem*. Ratio est. Tum quia Angelus naturaliter se & alia quædam, etiam diuersis medijs representata, simul cognoscit, vt dictum; cur non ergo etiam medijs iisdem generis representata; si modo interim Angelus, respectu extensionis ad obiecta, non vtatur adæquatè specie sibi naturaliter indita; quod quidem necessarium esse, cum Suarez loco citato, numero 13, ex communi libenter concedimus. Tum quia potest Angelus vno actu intelligendi duo inter se comparata distinguere, etiam si diuersis speciebus represententur, vt agnoscere videtur etiam Sanctus Thomas hic citat, quæst. 58. art. 2. nequid sanè potest negari; cum nos etiam ita distinguere possumus hominem à bruto: at verò distinguens duo, præcipue per diuersas species representata, non potest non duo vt duo, adeoq; vt plura cognoscere. Tū quia visus etiam noster, & sensus interior, plura vt plura cognoscit, v. g. album & nigrum. Tum quia nec ex parte speciei, nec ex parte actus, est repugnantia, quo minus simul idem subiectum informare, vel ab eodem agere prodire possint: siquidem nil obstat, plura accidentia etiam solo numero, ne dum specie differentia (vt in hac cognitione Angelorum accidit) exiis, quæ se mutuo non intendunt, vt sunt duæ species, vel duæ intellectiones numero diuersæ, eidè subiecto inesse.

14 Obijciunt Aristoteles 2. Topic. capite quarto, loco 32. vbi ait, *Contingit plura scire; cogitare autem non*. Et 4. Metaph. capite 2. text. 10. dicit: *Nihil contingit intelligere, nisi intelligenti vnum*. Sentit ergo aut vnum tantum aut nihil intelligi. Respondent multi, prioris loci sensum esse, non omnia, quæ simul scire habitualiter possumus, posse etiam actualiter simul cogitare: sed melius Suarez ait, Aristotelem solum dicere, contingere, vt is, qui plura scit, vnum tantum, non plura cogitet. In posteriori loco solum vult, in vfu nominum, de quibus ibidem loquitur, non plura significata eodem nomine significata, sed vnum tantum significatum

deter-

determinate intelligi oportere; qui enim vnum determinate non intelligit, nihil intelligit. Quo spectant illa verba eiusdem, *Non vnum significare, nihil est significare; nominibus autem non significantibus perit disputatio, vt pluribus Molina, Vasquez, & Suarez locis citatis.*

Quæres, an etiam per eandem speciem possit Angelus plura vt plura, & per plures actus simul cognoscere. Negant Vasquez disp. 221. cap. 3. Zumelq. 58. a. 2. & Suarez olim iunior; qui tamen senior etiam affirmatiuè censet probabile hic lib. 2. cap. 37. n. 3. Ego priori magis assentior; quia imperfectionis est, per plura facere, vbi vnum æque sufficit.

15 **Assertio V.** Neq; tamen ideo potest Angelus omnia simul cognoscere, quæcumq; naturaliter intelligere potest; neq; si possit, actu semper omnia consideraret. Primam partem & secundam post S. Thomam hic q. 58. a. 1. & 2. & communem Doctorum in 2. d. 3. tradit Thomistæ & Molina cit. q. 58. a. 2. disp. 2. Vasquez disp. 221. c. 3. Suarez lib. 2. c. 34. contra Durandum in 2. dist. 3. q. 8. vbi docet, Angelum actu simul intelligere omnia, quæcumque naturaliter potest intelligere: & contra Ariminensem in 2. dist. 11. q. 1. & Aureolum q. 3. a. 3. qui asserunt, saltem posse Angelum omnia simul intelligere, quæcumque naturaliter potest intelligere.

16 **Ratio primæ partis est:** Non quia alias Angelus simul cognosceret infinita; nimirum infinitos actus motusque imaginationis, & appetitus sensitui, in tota æternitate futuros; hos enim non potest naturaliter cognoscere antequam sint, vt ex dub. 5. colligitur; infiniti autem, nec actu sunt, nec fuerunt: sed quia cuiusque agentis creati vis agendi, & sphaera quodammodo actiuitatis, per extensionem ad passum, vel obiecta, finita est & determinata: at vero si Angelus simul omnia posset intelligere, quæcumque naturaliter potest intelligere, tum sphaera quodammodo actiuitatis secundum extensionem ad obiecta simul intelligibilia, esset quodammodo infinita & indeterminata: siquidem Angelus naturaliter potest intelligere omnia indiuidua rerum existentium: possunt autem plura & plura in infinitum indiuidua existere: Ergo haberet vim cognoscendi simul plura & plura in infinitum; quod est nullam habere vim intelligendi determinatam respectu obiectorum simul intelligibilium. Putat tamen probabile Suarez, esse aliquos Angelos tam perfectos, vt naturaliter omnia simul possint cognoscere, quæ possunt cognoscere, de quo non disputo.

17 **Ratio secundæ partis est;** quia multarum rerum singularium, præsertim materialium cognitio, per se non spectat ad perfectionem intellectus, V. G. qui vel quot sint culices, muscæ, vel formicæ in mundo, quid singulæ agant: &c. Non ergo credibile est, Angelum semper his intendere velle mentem; etiam si posset. Vbi etiam rursus supponimus, Angelum posse suo arbitratu in adæquate vti aliqua specie indita respectu extensionis ad obiecta; siquidē vti species non necessitant absolute ad sui usum, ita nec ad tantum, vel tantum usum, vt ex communi recte Ferrariensis 2. cont. gent. cap. 101. Vasquez disp. 221. cap. 3. & Suarez hic lib. 2. cap. 37. num. 14. consentiente etiam Sancti Thomæ quæstione octaua, de verit. articulo 13. ad 2. & 8. Sed vt intelligamus, qua ratione

Angelus ab vna intellectione, ad aliam progredi possit, esto

18 **Assertio VI.** Angelus ad intelligenda ea, quæ de nouo intelligit, potest quidem nonnunquā ab ipso Deo determinari; ordinariè vero & naturaliter determinatur à libera voluntate propria; præuia ea solū cognitione naturali, qua Angelus seipsum, & suas adeo etiam species naturales, ipsa vero obiecta specierum in confuso, aut oblique tantum cognoscit. Primam partem tradit à potiori Vasquez d. 221. c. 3. dum vniuersim docet, non nisi à Deo ita determinari Angelum, eaq; satis probatur ex generali doctrina S. Thomæ, quam de prima cogitatione create intellectionis tradit 1. 2. q. 9. a. 4. & q. 109. a. 2. vbi de hac replura. Neque ideo sequitur, in Angelis admittendos actus subreptitios; quia actus ille intelligendi, ad quem mens determinatur à Deo, est quidem necessarius, sed non subreptitius, hoc est, casualis, seu per inaduertentiam causatus.

19 **Secundam partem,** quod seipsum Angelus libere determinet, tradunt Molina loc. citat. disputat. 2. & Suarez lib. 2. cap. 35. à num. 17. post S. Thomam & Ferrariensem 2. cont. gent. cap. 101. & Ægidium supra loc. cit. E ratio est. Quia ad hoc, vt quis libere se ad actum aliquem determinet, satis est, eum eiusue obiectum in confuso seu oblique præcognoscere; quomodo Angelus præcognoscit omnia, seipsū, suasq; species cognoscendo. Et quia hic modus cognoscendi magis est conueniens perfectioni & libertati Angelicæ naturæ, videtur etiam priore probabilius; præsertim cum alter ille modus demonibus difficulter possit applicari; & in cæteris etiam difficultatem ingerat, ne vlla vnquam cogitatio Angeli sit libera, quoad exercitium, vt fufius profectur Suarez ibidem.

20 **Addit Molina ibidem,** Angelum sæpe decursu temporis, sine vilo imperio voluntatis, ad multa aduertere, in varias cogitationes, non secus ac nos, incidendo; sic tamen, vt sit in potestate voluntatis Angelicæ, vel cooperari cum intellectu, vt persistat in cogitationibus, & de quibusdam deueniat ad alias; vel impedire cogitationem, eam supprimendo; aut alicui intellectus ad alia conuertendo; vt nimirum hac ratione (quod idem Molina q. 60. a. 1. & 2. ex communi docet, & dicitur quæst. seq.) ab Angelis excludantur actus subreptitii & in deliberati, vt in nobis sunt.

Assertio VII. Intellectus Angelicus sua natura plane expers & incapax est omnis discursus, vel etiam compositionis & diuisionis in intelligendo. Ita S. Thomas hic q. 58. a. 3. & 4. & q. 8. de verit. art. 15. ad 2. vbi loquitur etiam de obiectis supernaturalibus & 3. cont. gent. c. 44. & 9. item Ferrariensis ibidē Caietanus, Bannes & Thomistæ hic cit. a. 3. Aléxis 2. p. q. 20. mem. 5. Albertus 2. part. sum. q. 9. Capreolus in 2. d. 3. q. 2. a. 1. conclus. 10. Gregorius de Valentia q. 9. pun. 2. Suarez hic lib. 2. cap.

Etsi contrarium sentiant Scotus in 2. d. 7. a. 1. & d. 1. q. 6. & in 3. part. prolog. q. 4. & 5. Ariminenfis 2. d. 7. q. 5. a. 2. Ockam in 2. q. 16. & Gabriel in 2. d. 3. q. 2. a. 3. qui docent, Angelos discurrere, non secus ac homines. Quod Vasquez disput. 222. cap. 2. in obiectis quidem supernaturalibus, non autem in naturalibus verū habere censet: Molina vero hic q. 58.

a. 3. & 4. in vtrisque; non quidem per se, sed per accidens; cum scilicet intuendo rem vnam, cognoscunt rem alteram abstractiue, vt ex creaturis Deum, quando quidem ipse existimat, non posse eandem cognitionem simul esse intuitiua & abstractiua, et respectu diuersorum obiectorum; quod tñ fundamentū superius dub. 3. refutauimus. Suarez deniq; hic lib. 2. c. 33. à num. 18. existimat, Angelum tum in materia supernaturali, tum in his omnibus, quæ non euidenter, sed solum probabiliter seu per coniecturam iudicatur, vere discurrere.

21 Sed probatur assertio autoritate S. Dionysii c. 7. de diuin. nom. qui non obscure eam significat, dum Angelis tribuit *simplices, beatasq; mentis susceptiones*. &c. Fauet et Augustinus de Genes. ad lit. lib. 4. c. 32. & 34. & Bernardus serm. 5. in Cantic. Ratio assertionis petitur, tum ex ipsis Angelorum nominibus, Vocantur enim mentes coelestes, & *Intelligentiæ*, seu *intellectuales substantiæ*; idq; ad differentiam nostrarū animarum; quæ *rationales* vocantur; est autem intellectus & intelligentia stricte loquendo, *primorum principiorum*, seu eorum quæ *statim naturaliter apprehenduntur*, vt notauit S. Thomas hic cit. a. 3.

22 Tum quia alias *rationale* non esset vltima differentia hominis. Tum quia cum Angeli sint altioris naturæ intellectualis, habent lumen et superius, & modū cognoscendi altiorum, quo in principiis seu causa effectum; & in effectu causam; vt et in subiecto prædicatū simul ac eadē cognitione, adeoq; sine discursu & complexione cognoscant; saltem intra latitudinē obiectorum, quæ simul ab eis possunt cognosci: quia non est necesse, eadem cognitione cognosci posse omnia, quæ absolute ex eodem principio possunt inferri. Sic enim simul cognoscere possent infinita; V. G. infinitas Eclipses possibiles, quod tamen non sine causa contra Arimenesem negat Molina, & ferre Valentia; qui tamen simul id concedere non admodum putat absurdum.

23 Accedit optima congruentia S. Thomæ cit. q. 58. art. 3. vbi ait: *Angeli illum gradum tenent in substantiis spiritualibus, quem corpora celestia in substantiis corporeis, nam & caelestes mentes à Dionysio dicuntur. Est autē hæc differentia inter celestia & terrena corpora, quod corpora terrena per mutationem & motum adipiscuntur suā vltimam perfectionem, corpora vero celestia statim ex ipsa sua natura suam vltimam perfectionem habent. Sic igitur & inferiores intellectus, scilicet hominum, per quendam motum & discursum intellectualis operationis perfectionem in cognitione veritatis adipiscuntur, dum scilicet ex vno cognito in aliud incognitum procedunt. Si autem statim in ipsa cognitione principii noti inspicere quæst nos omnes conclusiones consequentes, in eis discursus locum non haberet. Et hoc est in Angelis, qui statim in illis, quæ primo naturaliter cognoscunt; inspicunt omnia, quæcumque in eis cognosci possunt. &c.*

24 Similiratione probat S. Thomas a. 4. Angelos etiā non componere, nec diuidere; quia in ipsa statim apprehensione quiddam subiecti habent notitiam de omnibus, quæ possunt attribui subiecto, vel remoueri ab eo. &c. Et si nonnunquam saltem per accidens componere & diuidere concedat Molina ibidē; & Vasquez disp. 23. speciatim quando extrema habent diuersas species: Vt cum intelligunt V. G. hominem distingui à lapide, vel non esse lapidem. &c. Sed nec hoc est ne-

cessè: quia neq; tunc faciunt formaliter hanc diuisionem conceptuum, Homo nō est lapis; sed eo ipso cognoscunt, extrema esse distincta, quod vtrumq; vt est, intuitiue, esse conceptu ac notitia diuersa, concipientia ad eum fere modum, quo est sensus distinguit lucē à tenebris, seu dulce ab albo. &c. Accedit, quod nil obstat, vno et simplici conceptu, concurrente vtriusq; extremi specie, directe cognosci distinctionē extremorū, vt recte Suarez cap. 3. n. 11. qui tñ n. 17. probabile putat, Angelū cōponere & diuidere in his, quæ euidenter non cognoscit, vt de discursu dictū.

25 Sed non probatur. Nam etiam in probabilibus principiis euidenter Angelus cognoscit probabilitatem consequentis, seu ipsam probabilitatem connexionis: neq; si prudenter agat Angelus, aliter, quam sub modo probabilitatis iis assensum præbet; nec potest ex assensu eiusmodi modificato principiorum, vero & illatio discursu elicere absolute assensum, conclusiue, vt pote plane inconsequens. Quod si ponamus, Angelum malum temere & imprudenter agēdo, absolute & sine modificatione assentiri principiis probabilibus; tunc non minus simul ac eodem simplici actu, adeoq; sine discursu, absolute etiam assentiri poterit consequenti; quam alias prudenter agēdo in principiis euidentibus absolute cognoscere & assentiri solet conclusioni euidenti. Solum hoc inter vtrumque casum erit discrimen, quod hoc prudenter; illud imprudenter; hoc necessarium, saltem quoad specificationem; illud liberē, adeoque non absque inclinatione præuia voluntatis faciet.

26 Quod si deniq; ponamus, Angelum prius elicuisse assensum modificatum circa probabilia principia, postea vero suo arbitratu, temere agēdo, assensum absolutum circa conclusionem, tum id reuera non fiet per verum & formalem discursum causalem, qui solus proprie dictus discursus est; sed vt summum solum per discursum successiuum, sine successione; qui plures assensus successiue quidem, sed sine nexu & dependentia elicitos complectitur, nec adeo verus & proprius, sed solum improprie dictus discursus est, vt fatetur etiam ex communi Logicorum doctrinā Suárez; nec aliter fere de discursu, quem Angelis tribuunt, loquuntur Scotus & Nominales citati. Videri de vtroq; discursu genere potest S. Thomæ hic q. 14. a. 7. & q. 8. de verit. a. 4. ad 14. Ex quibus existimo fundamento Suarii satisfactum esse.

27 Interim non negandum, Angelos (quod etiam de Deo suo loco dictum) diuisionem & compositionem ac discursum, vt sunt in nostro intellectu, cognoscere, vt recte S. Thomas ibidem a. 4. Sicut neq; negandum est, in Angelico intellectu proprie esse veritatē aut falsitatem; quia Angelica cognitio vere iudicatiua est; & licet non formaliter, tamen eminenter est diuisio & compositio, vt cum S. Thoma ex communi agnoscunt etiam Molina & Vasquez cit. q. 58. a. 5. & in simili de diuina cognitione dictum. Neque in contrarium restat aliud alicuius momenti argumentum, quo probetur, Angelos formaliter discurrere, aut componere. &c.

28 Assertio VIII. In Angelis non sunt habitus naturales cognoscitiui, seu cognitio habitualis acquisita. Supponimus ex dictis dub. 2. esse in Angelis habitus naturales repræsentatiuos (nimirum species intelligibiles) qui ex parte ipsius obiecti ad cognitio-

nem Angelicam concurrunt; sed negamus, esse in eis habitus cognoscitiuos naturales seu acquisitos, qui ex parte potentia ad facilitandam seu efficiendam naturalem cognitionem Angeli concurrant, prout in nobis sunt quinque; illa virtutes intellectuales, item fides acquisita, vel opinio &c. Hæcque est sententia S. Thomæ hic q. 58. a. 1. ubi absolute negat, intellectum Angeli esse in potentia ad actum primum, ut dixim⁹ assert. 1. Idem expresse docent Scotus in 2. dist. 3. q. 11. § *Contra istam*, vers. *Ad aliud*. Durandus in 3. d. 23. q. 1. ad 1. Mayron in 3. d. 33. q. 1. a. 5. Caietanus 1. 2. q. 54. a. 4. & q. 63. a. 1. Vasquez disput. 219. cap. 2. & disp. 43. cap. 7. & 1. 2. disp. 78. cap. 3. & 4. Fonseca 9. Metaph. cap. 1. q. 2. sect. 1. & fore Ferraricis 1. cont. gent. cap. 56. eamque communem vocat. Suarez hic lib. 2. cap. 38. num. 5. etsi contrarium dixerint Henricus quodlib. 5. q. 14. Medina 1. 2. q. 51. a. 1. & q. 54. a. 4. Molina hic q. 58. artic. 1. & ex parte Suarez Metaph. disput. 35. sect. 4. num. 23. & 24. & disp. 44. sect. 3. num. 8. & hic lib. 2. cap. 38. a. num. 8. ubi fatetur quidem, in Angelo non esse habitus cognoscitiuos naturales, seu inditos, seu acquisitos, respectu eorum obiectorum, quæ Angelus naturali cognitione euidenter nouit; at vero simul ait, esse in ipso habitus naturales acquisitos, circa ea, quæ solum probabiliter per fidem aut opinionem naturalem nouit. Pro qua sententia citat è recentioribus etiam Pesantium cit. q. 58. a. 1. Herreram in 2. d. 12. q. 1. notab. 1. & pro parte posteriori etiam Bannem & Zumel cit. q. 58. a. 1.

29 Sed assertio nostra generalis est verior. Ratio est. Quia ex parte cognitionis, circa obiecta naturalia, nulla est difficultas in Angelo; neque circa ea, quæ euidenter, neque circa ea, quæ solum probabiliter cognoscere potest. Quia in utrisque siue connexionè terminorum in se, siue connexionem cum principiis euidentibus; siue in utramque partem argumenta probabilitatis, facile & sine vilo impedimento, si modo ipse animum & mentem applicare velit, (quod à voluntate eius dependet) cognoscit: idque in probabilibus eam etiam ob causam, quod Angelus, prudenter agendo, ut dictum, in eo casu non elicit absolutum assensum circa neutram partem, sed solum modificatum assensum; nimirum hoc vel illud esse probabile, aut probabilius, quod etiam euidenter ex utriusque partis motibus seu argumentis cognitis scire potest; non minus quam ipsam veritatem propositionum euidentium de inesse. Quod si malus Angelus temere agendo de obiectis probabilibus absolutum assensum velit elicere, uti sane potest, ipse vero in se determinando difficultatem sentiat, tum quia res tota à motione voluntatis dependet, acquirere quidem poterit habitum in voluntate, qua ad hanc potius, quam ad aliam partem, facile eligendam determinetur; sed hic habitus non erit cognoscitiuus, ut patet. Neque argumenta in contrarium sunt alicuius momenti.

30 Assertio IX. Etsi Angelus non decipiatur in cognitione naturali earum rerum, quas intuitiue seu quidditatiue cognoscit, tamen in cognitione abstractiua aliarum rerum, quas non cognoscit proprio aut quidditatiuo cõceptu, sed per coniecturam, aut fidem acquisitam, ut sunt supernaturalia, secretariorum, aut futura contingentia, potest Angelus sua natura decipi; etsi boni Angeli re ipsa nunquam, mali sæpe decipiantur. Hæc est doctrina S. Thomæ hic q. 58. a. 5. quam fusius explicant & sequuntur Caietanus, Bannes, Zumel, Vasquez, Molina ibidem, Gregorius de Valentia q. 9. pun. 4. & Suarez hic lib. 2. cap. 39.

31 Et prima pars per se patet; quia omnis cognitio euidens, seu intuitiua, seu quidditatiua, est vera. Vnde etiam Aristoteles 9. Metaph. tex. 22. dixit, in intelligendo quidditates simplices non esse falsitatem; quia vel totaliter non intelliguntur, vel cognoscuntur ut sunt. Et lib. 3. de anima tex. 26. & 51. dicit intellectum semper esse verum.

Secunda pars ex eo probatur. Quia sicut Angeli sua natura sunt obnoxii peccato, ita etiam erroribus intellectus; alias enim nec dæmon erroribus his obnoxius esset, cum naturam habeat eandem cum bonis Angelis.

32 Tertiam partem tradit Augustinus 9. de ciuit. Dei cap. 22. Et ratio est. Quia boni Angeli ratione status nulli plane errori, nec peccato sunt obnoxii: siquidem etiam error seu falsitas intellectus vitium, quoddam & defectus, seu miseria est, qualis locum non habet in beatitudine. Quare etiam boni Angeli de rebus incertis desinite & absoluto assensu non iudicant, donec de illis diuinitus instruantur, ut optime docuit Augustinus loc. cit. sed probabilia solum ut probabilia iudicant; non autem tanquam veris absolute assentiuntur; nec in illo iudicio vnquam falluntur, etiam si quod probabile iudicant, re ipsa falsum sit. Vnde non probandum, quod ex Malonio in 2. dist. 3. disput. 6. refert Suarez hic lib. 2. cap. 33. num. 25. *Angelos bonos interdum, malos vero sæpius decipi. hoc enim quidem verum, ut mox dicitur, sed prius falsum.*

33 Quartam partem tradit etiam Dionysius 4. cap. diuin. nom. ubi ait, in dæmonibus esse *phantasiam proteruam*. Et cap. 7. diuin. nom. dicit, dæmones *prolapsos à sapientia*, & habere rationem deprauatam, seu mentem à ratione *aversam*. Et ex scriptura constat, dæmones initio existimasse, Christum non esse Deum. Ratio est; non solum quia isti relinquuntur conditioni naturali: sed etiam hoc ipso; quod peccatis & prauis affectibus deprauatam habent voluntatem, multa sæpe inordinate ac præcipitanter agunt, ad eam etiam partem, in rebus dubiis, inclinantes intellectum, quæ inordinato affectui magis deseruit, etiam si forte à parte rei falsa sit. Atque hæc de modo cognitionis Angelicæ, atque vniuersim de intellectu Angelicis.